

Lausunto Hämeenlinnan hallinto-oikeudelle Hartikan ranta-asemakaavan hyväksymispäätöstä koskevaan valitukseen

Kunnanhallitus 18.12.2023 § 314
866/10.02.04/2022

valmistelija: kaavoitusjohtaja Mari Holmstedt p. 0400 317 759

Hämeenlinnan hallinto-oikeus on 22.11.2023 (diaarinumero 2119/03.04.04.156/2023) pyytänyt lausuntoa Laukaan kunnalta valitukseen, joka koskee kunnanvaltuuston 25.9.2023 §43 hyväksymää Hartikan ranta-asemakaavaa. Lausunto ja pyydetyt asiakirjat on toimitettava Hämeenlinnan hallinto-oikeuteen viimeistään 15.1.2024.

Valituksessa vaaditaan ensisijaisesti, että Hartikan ranta-asemakaavaan merkitty uudisrakennuksen paikka siirretään viranomaistahojen esityksien mukaisesti kaavaehdotuksen mukaiselle RM-1 alueelle tai toissijaisesti muinaisjäänteiden suojelualueen ulkopuolelle.

Valitus on kokonaisuudessaan esityslistan liitteenä. Seuraavana on valituksessa esiin nostetut asiat tiivistettynä ja kunnan vastine niihin:

- 1) Kaavaehdotuksessa todetaan ”Ranta-asemakaava käyttää olevaa yhdyskuntarakennetta lähtökohtanaan.” Uudisrakennuksen sijoittaminen suhteellisen kauas olemassa olevasta rakennuksesta ja RM-1 alueesta ei tue ajatusta olemassa olevan yhdyskuntarakenteen hyväksikäyttämisestä. Kirkkoniemeen kulkevan liikenteen on korostettu aiheuttavan vaaraa sekä haittaa ja siitä huolimatta uudelle kokoontumisrakennukselle kulku tapahtuu kävellen kyseistä suhteellisen kapeaa tietä pitkin. Kokoontumisrakennuksen sijoittuminen suojelualueen ulkopuolelle mahdollistaisi turvallisemman kulkutien järjestämisen.

Vastine: Kokoontumisrakennukselle osoitettu rakennusala (rkm) sijoittuu noin 140 metrin etäisyydelle tilakeskuksen rakennuksista. Rakennusala on sijoitettu hieman erilleen muusta rakennuskannasta rauhalliseen ja tilavaan ympäristöön. Myös yhteys kirkkomaahan on haluttu säilyttää.

Hartikantie palvelee Hartikan tilakeskuksen lisäksi kirkkomaan ja Kirkkoniemien kävijöitä sekä kahta loma-rakennuspaikkaa. Liikennemäärät tiellä ovat maltilliset ja kulkuyhteyttä tilakeskuksen ja kokoontumisrakennuksen välillä on mahdollista parantaa turvallisuuden lisäämiseksi.

- 2) Kunnanvaltuusto sai osin harhaanjohtavaa tietoa päätöstilaisuudessa. Valtuustolle esitelty aineisto oli puutteellinen ja osin virheellinen. Uudisrakennuksen paikka esittämissä 3D virtuaalimallennuksissa puusto ei vastaa todellisuutta ja antaa täysin väärän kuvan uudisrakennuksen vaihtoehtoisesta sijoittamisesta suojelualueen ulkopuolelle. Paikan päällä otetut kuvat eivät vastaa alueen todellista tilannetta puuston osalta. Alueelle on aiheutettu jo mittavaa vahinkoa puuston hakkuun yhteydessä vuosien 2022-2023 vaihteessa.

Vastine: Laukaan kunnanvaltuuston kokouksessa 25.9.2023 esitetty havainnollistava aineisto on laadittu 3D-mallina. Mallissa on pyritty

kuvaamaan tilanne sillä hetkellä, kun kokoontumisrakennus on toteutettu ja ympäristö on siistiytynyt takaisin lähelle luonnontilaa.

Muinaisjäännöksen ympäristössä on metsänhoito sallittua, kunhan toimenpiteitä tehtäessä huomioidaan muinaismuistolaki. Ranta-asemakaavaan osoitetulle MY-1 on tehty lain edellyttämät metsänkäyttöilmoitukset Suomen metsäkeskukselle (17.11.2022 ja 14.12.2022). Metsänkäyttöilmoitukset menevät metsäkeskuksen kautta automaattisesti tiedoksi museoviranomaiselle, mikäli ilmoitettu metsätoimenpide sijaitsee 200 metrin säteellä muinaisjäännösrekisteriin merkitystä kohteesta. Tieto on mennyt myös ELY-keskukselle. Keski-Suomen museo on antanut lausunnon asianosaisille metsänkäyttöilmoituksen 1-2022-110621 osalta.

- 3) Valmisteluvaiheen palautteen johdosta on kirjattu seuraavasti:
"Pelastuslaitokselta pyydetään lausunto kaavaehdotuksesta." Lausuntoa ei kuitenkaan ole pyydetty.

Vastine: Kaavaluonnoksesta saatuihin lausuntoihin ja mielipiteisiin on kaavanlaatija antanut vastineensa kaavaehdotuksen käsittelyn yhteydessä. Mielipiteessä on esitetty, ettei nykyiselle Kirkkoniemeen kulkevalle kapealle tielle mahtuisi pelastuslaitoksen välineistöt eikä tienpohja todennäköisesti edes kestäisi pelastuslaitoksen kulkuneuvoja tai muutoinkaan jatkuvaa liikennettä. Tukes:ia ei ilmeisesti ole konsultoitu ja pelastusviranomaisen selvitystä aiheesta ei luonnoksesta löytynyt.

Mielipiteeseen laaditussa vastineessa on todettu seuraavaa:

- Tukes toimii asiantuntijaviranomaisena suuronnettomuusriskiä aiheuttavien laitosten sijoittamista ja suojaetäisyyksien riittävyyttä koskevissa asioissa. Tukes:lta pyydetään lausunto, jos kaavaan liittyy erityistä vaaraa aiheuttavia laitoksia, kuten kemikaaleja käsitteleviä tuotantolaitoksia.
- Uudisrakennuksia suunniteltaessa tulevat noudatettaviksi Suomen Rakentamismääräyskokoelman palo- ja pelastusmääräykset. Asemapiirroksissa osoitetaan tarpeelliset pelastusreitit. Asianosainen pelastusviranomainen on Keski-Suomen Pelastuslaitos. Pelastuslaitokselta voidaan pyytää lausunto kaavaehdotuksesta.

Keski-Suomen Pelastuslaitosta ei ole kuultu kaavaehdotuksesta. Alueen ja siellä olevat rakennukset ja tulevat rakennuspaikat ovat kuitenkin pelastuslaitoksen ajoneuvojen ja pelastuskaluston saavutettavissa. Tiestö on rakenteeltaan ja leveydeltään tavanomaista hajakentän alueen tiestä. Suomen Rakentamismääräyskokoelma rakennuksen osalta palo- ja pelastusmääräykset.

- 4) Valtuuston päätös on ristiriidassa maakuntakaavan kanssa. "Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaan alueidenkäytöllä edistetään kansallisen kulttuuriympäristön ja rakennusperinnön sekä niiden alueellisesti vaihtelevan luonteen säilymistä. Alueidenkäytössä on varmistettava, että valtakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöjen ja luonnonperinnön arvot säilyvät."

Vastine: Valituksessa esitetty lainaus kuvaa valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita (VAT), jotka ovat osa maankäyttö- ja rakennuslain mukaista alueidenkäytön suunnittelujärjestelmää. Ne on otettava huomioon

ja niiden toteuttamista on edistettävä maakunnan suunnittelussa, kuntien kaavoituksessa ja valtion viranomaisten toiminnassa. Tavoitteet on huomioitu ranta-asemakaavaa laadittaessa. Myös Keski-Suomen maakuntakaava on ollut ohjeena ranta-asemakaavaa laadittaessa. Valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita ja voimassa olevaa maakuntakaavaa on kuvattu kaavaselistuksessa. Myös vaikutusten arvioinnissa on arvioitu kaavaratkaisun suhdetta maakuntakaavaan.

- 5) Valtuuston päätös on ristiriidassa ELY-keskuksen lausunnon kanssa. ELY-keskus on lausunnossaan todennut mm., että Hartikan kirkon rauniot ja hautausmaa tarvitsevat ympärilleen tilaa, jotta kohteen historiallinen luonne ja paikan arvostuksen kokeminen voidaan turvata. Kysymys on niin kulttuuriympäristö- kuin kulttuuriperintöarvojen suojelusta. Uusi kirkkorakennus sijoittuisi Hartikan kirkkoraunion portilta aukeavaan maisemaan. Uudisrakennuksen pääty sijoittuisi suoraan kohti hautausmaan porttia, parinkymmenen metrin päähän siitä. Kaavaselistuksessa esitetyt havainnekuvat, johtopäätökset ja vaikutustenarvioinnit eivät ELY-keskuksen näkemyksen mukaan puolla sitä, että uusi kirkkorakennus voitaisiin sijoittaa suunniteltuun paikkaan siten kuin kaavan tavoitteissa on esitetty: Maankäyttö ja metsänhoito tulee tehdä alisteisesti alueen muinaisjäännöksiin nähden kohteiden laajuuden ja herkkyyden vuoksi, niin että historiallisten kohteiden säilyminen ja niiden ainutlaatuinen kulttuurihistoriallinen merkitys voidaan turvata.

Vastine: Vastine Keski-Suomen ELY-keskuksen ehdotusvaiheessa antamaan lausuntoon on käsitelty valtuustossa ranta-asemakaavan hyväksymispäätöksen yhteydessä.

- 6) Valtuuston päätös on ristiriidassa Keski-Suomen museon lausunnon kanssa: Keski-Suomen museo on lausunnossaan todennut mm., että maankäytön suunnittelussa uusi rakennuspaikka tulee sijoittaa muinaismuistolailla (295/1963) suojellun muinaisjäännöksen ja siihen kuuluvan suoja-alueen ulkopuolelle.

Museon todennut myös, että Hartikan kirkon kokonaismerkitystä huomioon otettaessa Keski-Suomen museo katsoo edelleen, että uudisrakentamisen osoittaminen 24 metrin päähän kirkonraunion alueesta heikentää Hartikan kirkon kulttuurihistoriallista merkitystä ja kirkon raunion vaikuttavuutta alueen lähimaisemassa, maisemassa, joka on pysynyt pääosin muuttumattomana vuosisatojen ajan.

Vastine: Vastine Keski-Suomen museon ehdotusvaiheessa antamaan lausuntoon on käsitelty valtuustossa ranta-asemakaavan hyväksymispäätöksen yhteydessä.

- 7) Valtuuston päätös on ristiriidassa Metsähallituksen lausunnon kanssa. Metsähallitus on lausunnossaan todennut mm., että uudisrakentaminen sijoittuu sm-2 osa-aluemerkinnän (Kirkkoniemi A pyyntikuopasto) alueelle ja on siten ristiriidassa sekä Hartikan kirkon suojelun turvaamisen että maankäytön suunnittelun periaatteiden kanssa, joissa uusi rakennuspaikka tulee sijoittaa muinaisjäännösalueen ulkopuolelle.

Metsähallitus on ehdottanut, että uudisrakentaminen sijoitetaan ensisijaisesti kaavaan osoitetulle RM-1 alueelle tai toissijaisesti kauemmaksi

Hartikan kirkon SM-alueesta, mutta kuitenkin siten, ettei se vaaranna Kirkkoniemi A muinaisjäännöksen suojelua.

Vastine: Vastine Metsähallituksen ehdotusvaiheessa antamaan lausuntoon on käsitelty valtuustossa ranta-asemakaavan hyväksymispäätöksen yhteydessä.

- 8) Valtuuston päätös on ristiriidassa muinaismuistolain kanssa: ”Kiinteän muinaisjäännöksen kaivaminen, peittäminen, muuttaminen, vahingoittaminen, poistaminen ja muu siihen kajoaminen kielletty.”

Siitä huolimatta, että museovirasto on myöntänyt maanomistajalle kajoamisluvan (MV/00121/2023), ei se yksiselitteisesti sulje pois sitä etteikö suunnitellulla rakennuspaikalla voisi olla muinaismuistoja. Alue inventoitiin vuonna 2019 ja inventoinnin yhteydessä löydettiin useita, aiemmin tuntemattomia muinaisjäännöksiä kuten hautapainaukia. Inventoinnin yhteydessä todettiin, että hautausmaan tarkempi rajaaminen vaatisi koekaivauksia, mutta sellaisia ei ole tehty, eikä suunnitellulla uudisrakennuspaikalla tehty lainkaan koekaivauksia.

Maanomistaja on esittänyt Museovirastolle perusteluna että rakennuspaikan siirtäminen suojelualueen ulkopuolelle aiheuttaisi hänelle kohtuutonta haittaa suojelualueen laajuudesta johtuen. Kuitenkin maanomistajalla on ollut jo tilan ostohetkellä tiedossaan alueen kulttuurihistoriallinen arvo sekä suojellut alueet. Muitakin rakennuspaikkoja uudisrakennukselle olisi, mutta maanomistaja ei ole tästä suostunut edes neuvottelemaan.

Vastine: Museovirasto on ratkaissut maanomistajan hakeman kajoamisluvan myönteisenä rakennushankkeen toteuttamiseksi asemakaavaehdotuksessa esitetylle rakennuspaikalle. Lupamääräyksissä on todettu, että mikäli rakentamishanke toteutuu em. kaavakartassa osoitetulle alueelle, katsotaan tehty inventointi riittäväksi, eikä arkeologisia lisätutkimuksia edellytetä. Mikäli rakennuksen paikkaa muutetaan muinaisjäännösalueen sisällä, tulee uudet suunnitelmat lähettää myös Museovirastolle arvioitaviksi mahdollisten lisätutkimustarpeiden kannalta. Kaikessa maahan kajoavassa toiminnassa tulee aina huomioida muinaismuistolain 14§ ja 16§. Mikäli rakentamisen yhteydessä tehdään kiinteään muinaisjäännökseen viittaavia havaintoja tai löytyy muinaisesine, tulee työt keskeyttää ja ottaa yhteyttä Museovirastoon, jotta havainnot saadaan dokumentoitua.

Alueen toteuttamisessa tulee noudatta muinaismuistolain ja Museoviraston lupamääräyksiä. Museoviraston on lupapäätöstä tehdessään arvioinnut myös maanomistajalle koituvan haitan ja päätynyt siihen, että lupahakemukseen on voitu suostua muinaismuistolain 11§ mukaisesti.

- 9) Kaavaluonnoksen palautteen perusteella uudisrakennukselle kulkevan tien leveys piti kaventaa 5 metristä 2,5 metriin, mutta kaavaehdotuksessa tien leveydeksi on yhä merkitty 5 metriä.

Vastine: Kirkkomaan pysäköintialueelta uudisrakennukselle osoitettu noin 8 m pitkä yhteys on osoitettu kaavakartalla määrävällä merkinnällä viisi metriä leveänä. Väylän tulee olla riittävän leveä mm. pelastustoimen ja esteettömyyden vuoksi. Myös rakentamisen aikainen liikenne edellyttää riittävän leveää väylää.

10) Ristiriita suhteessa Laukaan rakennussääntöön: 9 § Rakennuksen sopeutuminen ympäristöön

Määräys: Uudisrakennuksen, täydennysrakentamisen ja korjausrakentamisen on sovelluttava ympäröivän alueen yleisesti noudatettuun rakennustapaan ja olemassa olevaan rakennuskantaan. Suunnittelussa on otettava huomioon rakennuksen sijoitus, koko, muoto, ulkomateriaalit, värit, valaistus sekä julkisivujäsentely. Rakennuspaikan rakennusten tulee muodostaa ympäristö- ja kaupunkikuvaltaan sekä maisemaltaan sopuuhainen kokonaisuus.

Edellä mainittuihin seikkoihin tulee kiinnittää erityistä huomiota valtakunnallisesti merkittäviksi rakennetuiksi kulttuuriympäristöiksi arvioituilla alueilla sekä muilla rakennuskulttuuriltaan arvokkailla alueilla. Rakentamisessa on mahdollisuuksien mukaan säilytettävä rakennuspaikan luonnonmukaisuus sekä säästettävä arvokkaita kasvillisuuden reunavyöhykkeitä. Rakentamisella ei saa tuhota luonnon merkittäviä kauneusarvoja ja erikoisia luonnonesiintymiä, kuten siirtolohkareita, kauniita yksittäispuita

Vastine: Kunnan rakennusjärjestys on voimassa alueilla, joilla ei ole voimassa yleis- tai asemakaavaa. Rakennusjärjestyksen määräyksillä voidaan myös täydentää yleis- ja asemakaavojen määräyksiä.

Hartikan ranta-asemakaava perustuu kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin. Siten voidaan todeta, että asemakaava ottaa rakennusjärjestyksen määräyksiä tarkemmin huomioon alueen erityispiirteet ja olosuhteet.

11) Ranta-asemakaavan päiväykset: Laukaan kunnanhallitus on hyväksynyt Hartikan ranta-asemakaavan kokouksessaan 21.8.2023. Valtuustolle 25.9.2023 esitelty ranta-asema-kaavaehdotus on kuitenkin päivätty 4.9.2023 eli kunnanvaltuustolle esitelty kaavaehdotus ei näillä tiedoin ole kunnanhallituksen 21.08.2023 hyväksymä.

Vastine: Kunnanhallituksen pöytäkirjassa ja kunnanvaltuuston pöytäkirjassa on liitteenä samansisältöiset ja samoilla päivämäärillä olevat ranta-asemakaavakartat.

Kunnanhallituksen esityslista-aineistossa on ollut kaavakartta, jossa on kartan päivämääränä ollut 4.9.2023 aiemmin suunnitellun käsittelyaikataulun mukaisesti. Asian käsittelyä aikaistettiin ja kaavakartan päivämäärä korjattiin teknisenä muutoksena kunnanhallituksen kokouspäivämäärän mukaiseksi.

12) Puutteellinen tieto: Valtuutetuilla ei ole käytössään ranta-asemakaavan hyväksymiseen liittyen kaikkea olennaista tietoa. Kaavaselostuksen kolmestatoista liitteestä valtuutetuille toimitettiin ainoastaan kaksi.

Edellisten lisäksi museovirastolle toimitettuun kajoamislupaan on liittynyt kaksi sivua maanomistajan hengellisiä perusteluja rakennuspaikalle, joita ei toimitettu valtuutettujen nähtäväksi ennen kaavan hyväksymistä.

Vastine: Valtuuston hyväksymispäätöksen liitteenä on ollut Hartikan ranta-asemakaavakarttaehdotus ja siihen liittyvä kaavaselostus sekä lausuntoihin ja muistutuksiin laaditut kaavoittajan vastineet. Ranta-asemakaavaan liittyy kaikkienensa 13 liiteasiakirjaa, jotka ovat muistioita, selvityksiä ja osallistamisen aineitoja. Liiteasiakirjojen liittäminen osaksi valtuuston

päätöspykälää ei ole tarkoituksenmukaista, koska MRA 25§ mukaisesti laaditussa kaavaselostuksessa on koottuna ja referoituna asemakaavan laaja tausta- ja selvitysaineisto kaavan sisältöön vaikuttavine havaintoineen, löytöineen ja suosituksineen. Valtuutetuilla ja muilla osallisilla on ollut mahdollisuus pyytää halutessaan käyttöönsä alkuperäinen selvitysaineisto ennen ranta-asemakaavan hyväksymiskäsittelyä.

- 13) Valituksen kohdassa on käyty läpi prosessin ajan esiin tulleita kannanottoja paikallislehdessä sekä vastineissa kerrottuja perusteluja kokoontumisrakennuksen sijainnille. Valittaja on todennut myös, että kajoamislupahakemuksen mukana toimitettuja maanomistajan laatimia liitteitä ei toimitettu valtuutetuille nähtäviksi ennen kaavan hyväksymistä.

Vastine: Hartikan ranta-asemakaavaprosessi on edennyt maankäyttö- ja rakennuslain sekä –asetuksen määräysten mukaisesti ja asemakaavaratkaisu perustuu kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin. Hankkeesta on järjestetty katselmuksia ja neuvotteluja viranomaisten kanssa sekä haettu viranomaisohjeiden mukaisesti muinaismuistolain mukainen kajoamislupa. Kajoamislupa on Museoviraston toimivallassa oleva muinaismuistolain mukainen lupaprosessi, jonka asiakirjat eivät ole osa kaavaprosessin aineistoa. Tästä syystä aineisto ei ole ollut mukana kunnan päätöksenteossa.

Esittelijä

Kunnanjohtaja Linda Leinonen

Päätösehdotus

Kunnanhallitus antaa Hartikan ranta-asemakaavaan jätettyyn valitukseen yllä olevan vastineen. Lisäksi kunnanhallitus lausuu seuraavaa:

Laukaan kunnanvaltuuston hyväksymispäätös rmk-rakennusalan osalta on perustunut Museovirasto on myönteisenä ratkaisemaan kajoamislupa. Ratkaisussaan Museovirasto on päättänyt seuraavasti: Museovirasto hyväksyy hakemuksen ja myöntää luvan kajoa muinaisjäännykseen Kirkkonieki A (tunnus muinaisjäännyksrekisterissä 410010034) kiinteistöllä 410-403-0005- 0075 Hartikan ranta-asemakaavaehdotuksessa esitetyllä rakennuspaikalla rakennushankkeen toteuttamista varten, ottaen huomioon seuraavat lupamääräykset. Kaavakartta, johon rakennuspaikka on merkitty on kajoamislupahakemuksen liitteenä.

Tämän ratkaisun perusteella Laukaan kunta katsoo, että päättäessä kajoamisluvasta Museoviraston on hyväksynyt myös kokoontumisrakennuksen sijoittumisen kaavaehdotuksessa esitetyllä tavalla.

Lupaharkinta ei voi perustua suppeaan ja tiukasti rajattuun asian käsittelyyn. Kunta, maanomistaja, osalliset ja eri sidosryhmät luottavat siihen, että Museovirasto kulttuuriperinnön suojelusta vastaavana viranomaisena ottaa huomioon päätöstä tehdessään kaikki päätökseen vaikuttavat tekijät ja käyttää päätöstä tehdessään laaja-alaisesti kokonaisharkintaa ja harkintavaltaa. Jättämällä valituksella Museovirasto käytännössä estää myöntämänsä kajoamisluvan toteuttamista. Museoviraston ohjeistus neuvottelu- ja lupaprosesseihin ovat olleet myös ristiriitaiset ja epäselvät.

Edellä kerrotun perusteella Laukaan kunta edellyttää, että Hartikan ranta-asemakaavan hyväksymispäätös tulee pysyttää ja valitus perusteettomana hylätä.

Päätös

Anne Leinonen esitti, että kunta puoltaa jätettyä valitusta. Esitystä ei kannatettu.
Puheenjohtaja totesi esityksen rauenneeksi.

Kunnanjohtajan esitys hyväksyttiin.

Anne Leinonen kertoi jättävänsä asiasta eriävän mielipiteen.